

[PAT DONNEZ OVER ZIJN BENDELEDEN]

De eerste rapper van de Lage Landen

JAN Wauters heeft mij van sport doen houden, maar in de eerste plaats van hemzelf. Ik heb nog altijd last om een buitenspel van een handspel te onderscheiden. Maar er ging nauwelijks een Beker van België, een Mondiale of een Tour de France voorbij zonder Jan Wauters: de magiër, de woordenbezweerder. Zoals Jan Jacob Slauerhoff in zijn gedichten woont, zo woont Jan Wauters in zijn taal.

Net voor het interview vroeg ik hem of hij er klaar voor was en stopte, zoals een goede trainer met zijn spelers doet, de peper in zijn kont. „Jan, je moet weten, het is erop of eronder.” Het was een grapje. Maar je zag meteen Wauters' adrenaline stijgen. Hij haalde diep adem, stapte supergeconcentreerd de studio binnen, terwijl hij snel enkele metaforen, alliteraties en mooi geformuleerde zinnen collectioneerde die hem te binnen schoten. Wat daarna volgde, was een twee uur lange verbale Niagara. Een orgasme, quoi.

29 mei 1985, we hadden toen een café-ontmoetingshuis in mijn geboortedorp. Vrijwilligerswerk. Wij, de kids, zouden de wereld een lesje leren, te beginnen bij ons dorp, en daar is het ook bij gebleven. Iedereen had het over Juventus-Liverpool op de Heizel. Het hele dorp samengekropen in het café, bij de radio natuurlijk. En dan is daar Jan Wauters die geen wedstrijd verslaat, maar een veldslag. De consternatie in het café: hoezo, wordt die wedstrijd toch gespeeld? Tientallen doden — hoeveel precies is niet duidelijk — en toch doen alsof er niets gebeurd is. Krankzinnig. En blijven luisteren, het zal wel. Diabolische match.

Zeven jaar daarvoor, in 1978, volg ik van nabij de wereldbeker voetbal in Argentinië. Niet zozeer voor het voetbal, maar veel meer om het protest tegen het geweld en de corruptie van de militaire junta. Johan Cruyff blijft principieel thuis. Nederlands hoop in bange dagen, Freek de Jonge en Bram Vermeulen, laten geen kans passeren om „bloed aan de paal” te roepen. Het valt me op — ik, een sociaal bewogen studentje — dat ook Jan Wauters zijn engagement niet onder stoelen of banken stopt. Zo ontdek ik hem.

Het is vaak gebeurd dat we met vrienden naar een match keken op televisie, maar met de radio-commentaar van Jan Wauters. Dan kreeg je twee wedstrijden voor de prijs van één. De échte op televisie kon mat zijn, onaantrekkelijk, sloom, maar dezelfde match die Jan Wauters versloeg, klonk zoveel spannender en gejaagder. Een flutballetje noemde Jan Wauters een kerkhofballetje, en dat kreeg ineens veel meer allure. Ook tamme of platte wedstrijden tilde Wauters op een hoger niveau.

Jan Wauters is de eerste rapper van de Lage Landen. Lang voor het 't Hof van Commerce er was, was er Jan Wauters. Hij is de Ali B van de commentators. De sportexorcist die zijn luisteraars bezweert. Jan staat niet bekend om zijn deemoed. Dat is een understatement. Hij weet dat „mensen die verstand hebben van de media”, hem een monument noemen, maar hij weet ook dat duiven monumenten graag vol schijten. Heel ambiguë. Zijn lijfspreuk heb ik gepikt: *Es ist alles umsonst, danks...* Radio is lucht, een zucht, het vervliegt terwijl je erbij staat, maar we doen voor de tijd dat het duurt, alsof er niks anders bestaat. In *De bende van Marconi* zit een zeldzame opname van een debuterende, devote, murmurerende Jan Wauters. Zo stil, zo bescheiden, dat hij er nu zelf van staat te kijken. Wauters becommentarieerde de uitvaart van koningin Elisabeth in 1965. Daar al hoor je de sportmens. Hij praat op de kadans van het voortbewegen van de kist, zonder één hapering, zonder één euhkje, zonder één keer te zoeken naar het gepaste woord. Dat is — hoe zal ik het noemen — nogal beloftevol. Zo iemand moet op z'n vijfenzestigste op tv kunnen debuten.

De bende van Marconi: Jan Wauters, zaterdag om 12 uur en zondag om 18 uur op Radio 1.

BRUSSEL — Radio 1 en De Standaard vierden 75 jaar radio met een zomerse reeks. 'De bende van Marconi' wordt gevormd door negen eigenzinnige radiogekken die de frequentiegolven elk op hun eigen manier hebben bezet: Jos Ghysen, Jan Wauters, Betty Mellaerts, Bob de Groof, Liesbeth

Walckiers, Lutgart Simoens, Luk Saffloer, Urbaan De Becker en Zaki. Elke zaterdag verdwaalt een van hen met Pat Donnez in het immense labyrint van het radioarchief, en wordt hij of zij in De Standaard geportretteerd.

Vandaag: Jan Wauters.

JAN WAUTERS, DE MAN DIE MET DE TAAL KON DRIBBELEN

'Sport is een spel dat je ernstig, moet nemen'

Jan Wauters interviewt Raymond Goethals in augustus 1995. „Het ontleden en het confronteren, dat is er de voorbije jaren fel bij ingeschoten”, zegt hij nu. © Marc Herremans

BRUSSEL — Jan Wauters combineerde in zijn weelderige taal het drama en de passie van de sport met scherpe analyses. Zo groeide de geboren verteller uit tot een radiomonument.

Van onze redacteur
Leo Bonte

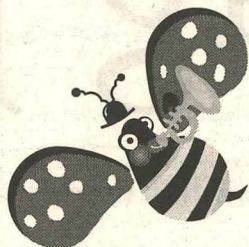
● *Op een uitgestelde huwelijksreis naar de Tour de France bracht Jan Wauters op een originele manier hulde aan de BRT-sportjournalist Piet Theys. Die ongewone en ongewilde „solicitering” effende het pad voor een lange carrière bij de radio.*

„Als jonge snaak beklom ik te voet de Col du Lizeran, waar ook de renners over moesten. In kleine keitjes legde ik de naam van Piet Theys naast die van wielergoden als Jacques Anquetil. Het was een uiting van mijn jongensachtige bewondering voor de reporter. Tot zijn grote verbazing zag Theys plots zijn naam op die Franse bergpas staan. Maanden later vertelde hij die anekdote op een causerie, waar ik zelf ook aanwezig was.

Ik trok mijn stoute schoenen aan en maakte mij bekend als de auteur. Zo is de vonk toen overgeslagen en mocht ik een paar proefjes doen op de radio. Ik ben er gebleven tot mijn pensioen.”

● *Jan Wauters was van kleins af een heel nieuwsgierig baasje. Hij was en is nog altijd bezeten door taal, sport en politiek. Zijn temperament dreef hem bijna vanzelfsprekend naar de*

Leela James bewondert Sam Cooke

interview

Van onze medewerker
Sasha Van der Speeten

ANTWERPEN — De Amerikaanse soulzangeres Leela James stelde in het Antwerpse Rivierenhof haar debuutalbum „A change is gonna come” voor. Het is een ontroerend betoog voor meer authenticiteit in de zwarte popmuziek.

Een opvallend frivole Leela James probeerde donderdagavond het openluchttheater Rivierenhof op stelten te zetten met een stomende soulshow. Dat was niet echt een gemakkelijke klus: de hemel dreigde met regen, het publiek zat lui onderuitgezakt in zijn stoeltjes en was eigenlijk voor de hoofddact Arsenal gekomen. Maar James trok en sleurde en kreeg de mensen aan het einde van de show over-eind. Haar charmante radiohitje „Music” kwam voorbij in een snelle funkversie, veel opzweepender, maar tegelijk ook minder pakkend dan het origineel.

„Music”, de eerste, lome single uit het debuut *A change is gonna come*, is een statement. James geeft kritiek op de hedendaagse zwarte pop, waarin videoclippen en expliciete seksuele teksten de kwaliteit van de muziek overschaduwen. Het refrein is simpel maar krachtig: „Where'd the music go?/ It's all just for the dough/ It ain't songs no more/ Where's the music gone?”

„We krijgen al zo lang hetzelfde voedsel voorgeschoteld, dat er wel eens iets anders aan het menu mag worden toegevoegd”, vertelt de kleine James. „Anders zal de honger van de mensen snel overgaan. Je moet een alternatief bieden. Daar is moed voor nodig. En als sommige artiesten zich beleefd voelen, dan is dat hun probleem.”

Nostalgie staat centraal in haar wereldje. Niet alleen in de manier waarop ze zingt, in wat ze zegt en in hoe ze zich kleedt, maar ook in haar beleevingswereld huist een verlangen naar vroeger. Zo wilde ze de videoclip van „Music” absoluut draaien in de buurt waar ze opgroeide. „Ik woonde in South-Central Los Angeles, in Californië”, zegt ze. „Toen ik er opgroeide, woonden er veel families die met elkaar bevriend waren. Het was een kleurrijke buurt. Ik had een fijne jeugd. Vandaag is niets er nog hetzelfde. Mijn favoriete gebouwen zijn er niet meer, er wonen andere mensen, sommige bedrijven zijn gesloten.”

Nieuw is Leela James' verzuchting om authenticiteit en oprechtheid in de muziek niet. Ze voelt zich verwant met artiesten zoals Jill Scott, Angie Stone, Lauryn Hill en Jaguar Wright. Het zijn stuk voor stuk vrouwen die de MTV-achtige R&B fel bekritisieren, en pleiten

voor een terugkeer naar de roots van de Afro-Amerikaanse soul: de gospelmuziek.

James beschikt over een krachtige stem die aan Gladys Knight en Chaka Khan refereert: rauw, assertief, sexy en met het hart op de tong. In elke song baant de zangeres zich een weg naar een zinderende climax, als een predikant die bezeten is van de heilige geest — de show in het Rivierenhof leek soms wel een funky misviering.

Religieus wil Leela James zichzelf niet noemen. „Maar als ik zing, graaf ik diep in mezelf, en ga ik op zoek naar mijn oude ziel”, zegt ze. „Het is iets heel spiritueels. Ik speel geen rolletje. Ik ben een product van de kerk. Mijn hele jeugd spendeerde ik in gospelkerken en die invloed gaat er niet zo snel uit. Ik probeer met mijn publiek die gospelervaring te delen.”

Leela James: „Ik speel geen rolletje. Ik ben een product van de kerk”. © Wim Daneels

radio, het snelste medium.

„Ik heb eerst anderhalf jaar op de algemene redactie gewerkt. Maar de nieuwsredactie stond toen te veel onder de voogdij van de directie, de politieke partijen en de vakbonden. Het nieuws was ook niet erg creatief. Ik voelde de drang om uit te breken, net zoals eerder de leraar Jan Wauters de schoolmuren had gesloopt.”

„De eerste reporters op de radio waren trouwens vooral sportjournalisten, zoals Maurice Dieudonné, Hubert Van de Vijver, alias Reporter 17, en vooral Piet Theys, met wie ik via de taal dan weer verwant was. Sport werd toen als minder belangrijk en politiek minder gevaarlijk beschouwd. Ik zag dat ik op de sportredactie meer ruimte kreeg. Sport gaf mij ook meer vleugels om als het ware mee te sporten met woorden.”

„Voor mij was de uitdaging om als reporter mee te dribbelen, om mee voorop te rijden, om soms te verliezen en door je woorden verraden te worden, maar evenzeer ook opgezweept tijdens een ultieme fase in een bergrit. Ik kon creatiever met taal bezig zijn en de sport toch een achtergronddimensie geven. Daar was het mij om te doen.”

• Als geen ander koppelde Jan Wauters journalistiek aan vertelkunst. Maar zat de sportliefhebber wel op een taalkunstenaar te wachten?

„Het is een cliché dat sport en taal niet met elkaar te verzoenen zijn. Mijn taal is emotioneel onderbouwd, zij het rationeel zoveel mogelijk gecontroleerd. Radio en sport hebben met elkaar gemeen dat het snel en toch goed moet zijn. Je moet zien wat je zegt, je moet het snel analyseren, synthetiseren en formuleren. Het is blijkbaar mijn aanleg geweest om dat te slijpen en sport op de radio op die manier zeer intens over te brengen.”

„Sport is een spel dat je ernstig moet nemen. Het is op zich geen show of entertainment. In wezen is sport de confrontatie met jezelf en de anderen. Winnen of verliezen, dat is de essentie van sport. En dat is veel meer dan een lichamelijke uitbarsting, het is ook geestelijke sturing, mentaal overwicht kweken, jezelf in de hand houden.”

„Ik hou niet van dictators, maar in de sport mag je heersen, omdat het een soort van uitdaging is om het beste van jezelf boven te halen en aan anderen op te leggen. Net omdat het maar een spel is. En ook dat moet je de luisteraars meegeven.”

• Jan Wauters slaagde erin om op de radio een wedstrijd spannender en boeiender te maken dan hetzelfde spektakel dat je op de televisie zag.

„Een finale is zo spannend op de radio omdat het beeld wegvalt. Je moet het bijgevolg in je verbeelding oproepen, en dat gaat gepaard met een hoge spanningsboog. Maar die verslapt weer als de finale voorbij is. Het is een beetje zoals het leven: het is even bloedstollend en het is al weg. In die zin zijn radio en sport zo vluchtig en met dat besef leef ik ook.”

„Maar ik weet zeker dat ik nooit iets bewust beter of slechter heb gemaakt. De waarachtigheid is een van mijn troeven geweest. Natuurlijk is er ook bij mij een emotionele opwelling als er een doelpunt gemaakt wordt of als een renner als eerste boven op de Aubisque aankomt. Maar ik ben nooit een verkoper van emoties geweest. Mijn rationaliteit controleerde die emoties altijd wel.”

„Ook in mijn relatie met topsporters. Als ik Eddy Merckx als een gebroken man in zijn donkere hotelkamer zag liggen, nadat hij uit de Ronde van Italië werd gezet wegens vermeend dopinggebruik,

dan had ik op dat moment ook een soort mededogen. Maar ik bleef ook voor de confrontatie gaan, in die mate zelfs dat zijn manager mij kwam uitschelden voor mijn kritische aanpak.”

„Jammer genoeg zie ik die vraagtekens in de sportjournalistiek meer en meer wegvallen. Vooral op de televisie gaat men de jongste jaren wel erg ver in het samenpappen met de vedetten. Het voorbeeld van Johan Museeuw is genoegzaam bekend. Ik wil niets afdoen van de deskundigheid van een aantal sportjournalisten, maar het ontleden en het confronteren, dat is er de voorbije jaren fel bij ingeschoten.”

• Wat Rik De Saedeleer betekende voor de televisie, dat was Jan Wauters voor de radio. Twee monumenten, maar toch zo verschillend.

„We komen alle twee nog uit een tijd zonder televisie. We hebben allebei de tijd gehad om te groeien tot zogenaamde monumenten. Maar je weet wat er met monumenten gebeurt, ze worden bescheten door de duiven en zatlappen plassen er tegen. Rik was meer de verteller bij uitstek, de rustige analytische man, terwijl ik sneller op de bal speelde. Dat maakt dat Rik beter geschikt was voor televisie, en ik bij voorkeur een radioman was en ben gebleven.”

„Dat ik nu sporadisch gastcommentator ben op de televisie, verandert daar niets aan. En toch, als je op televisie komt, dan weet iedereen dat je weer thuis bent. Ik ben verbaasd over het fenomeen televisie en zijn impact. Als radiomaker heb ik mij daar lang tegen verzet, maar het is een ongelijke strijd, het is het

„Vooral op de televisie gaat men de jongste jaren wel erg ver in het samenpappen met de vedetten”

gat in de dijk proberen te stoppen met je hand. Maar het plezier van goede radio te maken en toch een bepaald luisterbestand te houden, geeft een kick. Radio blijft voor mij het verleidelijkste medium: enigszins in de luwte werken en toch helemaal jezelf kunnen zijn en je geven aan je luisteraars, of ze nu met de radio in bad of in bed zitten. Dat is een ruime compensatie voor het verlies aan invloed.”

• Jan Wauters werd geboren op 10 februari 1939.

• Hij studeerde af als licentiaat in de Germaanse filologie, en was één jaar leraar (schooljaar 1963-1964).

• Zijn radiocarrière begon in 1964 op de algemene nieuwsdienst, maar na anderhalf jaar stapte hij over naar de sportdienst, waar hij achtereenvolgens redacteur, redactiesecretaris en hoofdredacteur was.

• Tussendoor schreef hij boeken, zoals *Dagboek van de Ronde die Eddy won*, *Jeugd en sport* en *De zweetgeur van de sport*. Hij werkte ook mee aan diverse tijdschriften en weekbladen, al dan niet als columnist.

• Jan Wauters ging in maart 1999 officieel met pensioen, maar bleef tot en met Euro 2000 commentaar leveren op de radio. Hij was onlangs nog gastcommentator van de Confederations Cup op Kanaaltwee en VT4.